

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Скуратко Тетяна Миколаївна

УДК 821.161.2 Драч

ЖАНРОВА СТРУКТУРА ПОЕМ ІВАНА ДРАЧА

10.01.01 – українська література

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі історії української літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Ткачук Микола Платонович,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри історії української літератури.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Астаф'єв Олександр Григорович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
професор кафедри теорії літератури та компаративістики;

кандидат філологічних наук, доцент
Журба Світлана Степанівна,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ
«Криворізький національний університет»,
доцент кафедри української та світової літератур.

Захист відбудеться 5 квітня 2013 р. об 11-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.02 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2.

Автореферат розісланий 4 березня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Бородіца

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна наука про літературу неповна без концептуального вивчення літературного процесу певних епох. До таких належить доба шістдесятників, коли митці слова перебували у центрі суспільних та культурних подій, відхиливши заскорозлі традиції, епатувавши реципієнта новаціями, протестуючи проти канонів «соціалістичного реалізму», що його нав'язував письменникам радянський метакритичний дискурс. Це був період певної свободи, найменшої заангажованості в межах радянської системи, художня свідомість покоління меншою мірою була, за Г. Касьяновим, «отруєна радянським монотеїзмом, генетичним страхом попередників».

Шістдесятники відчували себе людьми, які можуть вільно думати і висловлюватися. У поле їх зацікавлення потрапили питання історії і її справедливих оцінок, проблеми функціонування української мови, усвідомлення гідності людської особистості – неповторної, унікальної, незалежної. І. Драч, Ліна Костенко, В. Симоненко, Д. Павличко, М. Вінграновський, Б. Олійник, В. Коротич та інші проголосили найвищою цінністю людину, яка з об'єкта співчуття стала суб'єктом історії, захищали естетичну самодостатність лірики. Спираючись на актуальні виклики часу та багаті національні джерела поетичної образності, вони творили загальнолюдські гуманістичні цінності, розширювали аналітичне поле поезії проблематикою, образною палітрою, новими композиційними формами і засобами моделювання художньої картини світу.

Творчість І. Драча дослідники здебільшого розглядали в ідейно-тематичному аспекті з урахуванням розмаїття його ідейно-стильових пошуків у поезії. При цьому поза увагою залишались найбільш складні форми художньої творчості поета – поеми, в яких яскраво виявилася творча особистість письменника. Вважаємо за необхідне науково обгрунтовано диференціювати націленість митця на інноваційні пошуки, його самототожність і новаторські знахідки, які набувають загальноестетичного значення, збагачуючи культурний, духовний прогрес та науку про літературу. Саме в такому контексті оцінюємо новаторство феноменального явища української культури і суспільної думки – поемну творчість шістдесятника І. Драча.

Різні аспекти поетичного доробку І. Драча розкриті у працях О. Астаф'єва, Н. Білоцерківець, Д. Вакуленко, В. Галацької, С. Гречанюка, Л. Дем'янівської, І. Дзюби, М. Жулинського, С. Журби, М. Ільницького, А. Макарова, Я. Мельника, Б. Мельничука, І. Михайлина, В. Моренця, Л. Новиченка, Ф. Неуважного, М. Острика, М. Слабошпицького, А. Ткаченка, М. Ткачука, С. Фесенко, А. Шевченка та ін., які оприлюднили концептуальні погляди щодо ідейно-естетичного підґрунтя його поезії та поем. Увіразнюють творчий портрет поета дослідження В. Галацької та Л. Тихої.

Літературознавчий інтерес до поем митця вмотивований насамперед умілим поєднанням у них поемної традиції й індивідуального стилю художнього мислення. Сьогочасність дослідження

зумовлена й чинниками його новизни, увагою науковців до цього жанру, що дозволяє висвітлити різні аспекти і проблеми, не нівелюючи художніх новацій митця.

Відтак актуальним є вивчення жанрової природи поем І. Драча, з'ясування їх жанрових модифікацій, аналізу синкретизму (органічне поєднання лірики, епосу, драми, кінематографічних прийомів сюжетно-композиційної організації, поліфонії тощо), виявлення стильових доміант.

Осмислення жанрової своєрідності поем І. Драча збагачує сучасне літературознавство уявленням про жанровий репертуар поеми, творчість поета загалом, дає змогу розширити теоретичні знання про родово-жанрові утворення, новаторство в літературі ХХ століття, а також розгортання художнього дискурсу сучасної поеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконувалась на кафедрі історії української літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка з 2007 року в руслі комплексної теми «Проблеми рецептивної поетики, наратології і трансляторики в українсько-зарубіжних літературних зв'язках» (номер державної реєстрації 0105U000748), її план-проспект узгоджений з бюро науково-координаційної ради «Класична спадщина та сучасна художня література» (протокол № 2 від 28. 05. 2009 р.) при Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України.

Мета дослідження – з'ясувати специфіку художнього дискурсу поетичного епосу Івана Драча в контексті епіки шістдесятників; розкрити жанрову своєрідність поем митця.

Це визначає **завдання** роботи:

- простежити генезу та шляхи розвитку жанру поеми у світовій та українській літературах;
- розкрити діалектику традицій і новаторства в українській поемі другої половини ХХ століття в контексті поетичного епосу шістдесятників;
- окреслити жанрову самотність поеми та оригінальність поемного мислення автора;
- з'ясувати особливості творення часо-простору в поемах І. Драча;
- схарактеризувати специфіку суб'єктної організації поетичного епосу митця;
- визначити жанрово-стильову своєрідність ліро-епічних, ліричних, драматичних поем письменника.

Об'єкт дослідження – поеми І. Драча «Спрага», «Смерть Шевченка», «Соната Прокоф'єва», «Ейнштейніана», «Ніж у Сонці», «Сизий птах із гніздов'я Курбаса», «Дивна хроніка одного білого дня», «Поема для жіночого голосу», «На дні роси...», «Леонардо да Вінчі», «Ненаписана поема», «Дума про Вчителя», «Соловейко-Сольвейг», «Зоря і смерть Пабло Неруди», «Числа», «Шабля Богдана Хмельницького», «Віра, Надія і моя перша любов», «Чорнобильська Мадонна», «Свічка для патріарха».

Предмет дослідження – жанровий спектр поем І. Драча.

Методи дослідження. Поємна творчість І. Драча розглядається в контексті розвитку української поезії другої половини ХХ століття. Тому в роботі використовуються порівняльно-історичний, історико-типологічний, системно-естетичний, герменевтичний, наратологічний, цілісний аналіз художнього тексту та описовий методи.

Теоретико-методологічною основою дисертації є літературно-критичні, науково-теоретичні дослідження новітньої поеми та її еволюції О. Аляринського, М. Арочко, О. Астаф'єва, А. Банкетова, В. Бокова, М. Гнатюка, Л. Дем'янівської, В. Іванисенка, А. Жакова, Н. Костенко, Ю. Коваліва, С. Коваленко, А. Ткаченка, М. Числова та інших учених. Для здійснення аналізу поем І. Драча було використано методологічні та методичні напрацювання західних наратологів (Р. Барта, В. Бута, У. Еко, Ц. Тодорова), психоаналітичні методики аналізу тексту (Р. Ленга, В. Руднева, З. Фройда), а також музикознавчі студії (В. Васина-Гроссмана, О. Еткінда, І. Ільченка, М. Лобанова). Аналіз поем І. Драча спирається на філософські та культурологічні засади поетики в системі мистецтв, розроблені у працях Арістотеля, М. Бахтіна, О. Білецького, Р. Гром'яка, В. Дроздовського, М. Ільницького, Ю. Лотмана, Ю. Манна, М. Ткачука, Б. Томашевського та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в українському літературознавстві висвітлені історичні й теоретичні аспекти розгортання дискурсивної практики поем І. Драча, розкрито мистецтво моделювання часу і простору в поетичній епіці митця, схарактеризовано єдність стилю поета у жанрових різновидах поем, окреслено новаторство І. Драча у творенні ліричної, ліро-епічної, драматичної поем. Уперше комплексно з'ясовано складники жанрової концепції поета, висвітлено естетичний модус поемомислення митця. Водночас наукова новизна роботи визначається передусім самим її предметом, адже до сьогодні не маємо монографічного дослідження поємної творчості І. Драча, що уможливило б створення розмаїтої картини новітньої української поетичної епіки у контексті розвитку західноєвропейської поеми.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертація має концептуальний вимір. Її положення обґрунтовані і достовірні, спираються на великий фактичний матеріал – творчість І. Драча.

Наукове значення роботи полягає в тому, що її результати поглиблюють картину розвитку жанру поеми в літературному процесі другої половини ХХ століття, увиразнюють жанрову матрицю ліричних, ліро-епічних, драматичних поем у контексті розвитку української та європейської поеми.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що в ній увиразнюються, узагальнюються, систематизуються теоретико-методологічні засади сучасної жанрології, зокрема пропонуються нові принципи аналізу поем І. Драча, які сприяють висвітленню закономірностей розвитку жанру поеми в українській літературі.

Практичне значення отриманих результатів. Результати наукового дослідження знайшли своє застосування в курсі «Історії української літератури ХХ століття», спецкурсі «Жанрова своєрідність української поеми ХХ століття», які автор читає у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Вони можуть бути використані при написанні монографій, підручників та посібників для вищих та середніх навчальних закладів, а також на уроках української літератури та позакласній роботі в середній школі.

Особистий внесок здобувача полягає у систематизації широкого фактичного матеріалу, його осмисленні у світлі новітніх методологічних теорій. Дисертаційне дослідження є індивідуальною роботою, її результати отримані безпосередньо дисертанткою.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації викладені у доповідях на міжнародних наукових конференціях: «Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого» (Тернопіль, 2007), «Інтертекстуальність у системі художньо-філософського мислення: теоретичний та історико-літературний виміри» (Луцьк, 2009), «Імагологічна проблематика польської, білоруської, російської та української літератур і європейський контекст» (Луцьк, 2011), «Володимир Гнатюк у контексті розвитку культури України» (Тернопіль, 2011), «Мови та літератури в глобалізованому світі: взаємодія та самобутність» (Київ, 2012), «Богдан Лепкий у полікультурному дискурсі України, Європи та Америки» (Тернопіль, 2012), всеукраїнських наукових конференціях, присвячених творчості Тараса Шевченка (Київ, 2008, 2012), а також на щорічних науково-звітних конференціях професорсько-викладацького складу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2007 – 2012).

Публікації. Основні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено в 11 публікаціях, з них 10 – у наукових фахових виданнях (усі статті одноосібні).

Структура наукової роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків, списку використаних джерел (390 найменувань), які викладені на 180 сторінках основного тексту. Загальна кількість сторінок – 210.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір та актуальність теми, розкривається наукова новизна, визначаються методологічні засади, формулюються мета й основні завдання, вказуються форми апробації результатів дослідження та визначаються можливості їх практичного застосування, подаються відомості про структуру та обсяг дослідження.

У першому розділі – «**Дискурс поетичної епіки в українській літературі другої половини ХХ століття**» – викладаються теоретичні передумови дослідження: простежується генеза та шляхи розвитку жанру поеми, описуються напрацювання у галузі теорії жанру поеми, розкривається діалектика традицій і новаторства в поемі шістдесятників, з'ясовується суть,

функціонування й еволюція української поеми другої половини ХХ століття, визначаються її жанрові ознаки.

У підрозділі 1.1 «**Гене́за та шляхи розвитку жанру поеми**» висвітлено теоретичний дискурс поеми як літературного жанру, досліджено процес становлення й розвитку поеми в українській літературі, окреслено її типологічні ознаки.

У жанрі поеми поєднуються сталі і змінні: жанр поеми є сталим як поняття загальнотеоретичне, а змін зазнає у безперервному історичному розвитку і в річищі національного функціонування. Упродовж століть вона пройшла складний шлях еволюції і зазнала жанрових видозмін та оновлень. Від епічної поеми відгалузилась ліро-епічна поема, в якій епічний і ліричний план взаємодоповнюють, увиразнюють один одного. Завдяки цьому відкрилися нові поетичні можливості: відвертість у розкритті переживань, драматизація чуттєвого сприйняття світу, введення у художню тканину твору полемічності, фрагментарність побудови, монтажність композиції, об'єктивна сюжетно-фабульна логіка, асоціативність. Ліро-епічна поема виникла завдяки поєднанню епічного й ліричного начал, оповіді й розповіді.

Поема як жанр перебуває у постійному русі, оновлюється і збагачується. У ХХ столітті «викристалізовується» лірична поема, дуже близька до циклу ліричних віршів. Її зразками є «Мандрівка в молодість» М. Рильського, «Подорож з Учителем» Б. Бойчука, «Соната Прокоф'єва» І. Драча – твори, які складаються з ліричних монологів, об'єднаних єдністю ідейного задуму, типом ліричного героя і композиційними прийомами – спогадами, рефлексіями, мандрами. З'являється поема, в центрі якої доля героя, що уособлює долю народу (доцентрова або центрогеройна поема). Ліричні висловлювання поета стосовно героїв твору нагадують авторські відступи в романі. Це, зокрема, «Похорон друга» П. Тичини, «Урок» Б. Олійника, «Ніж у Сонці» І. Драча та інші.

У структурі поем ХХ століття пульсують «ліризм» та «епос», а також у тканину тексту проникають документальні фрагменти, цитатні дискурси («Чорнобильська Мадонна», «Смерть Шевченка» І. Драча). Серед поем є твори, позначені «рівновагою» ліричного та епічного начал (поема-феєрія «Ніж у Сонці» І. Драча), а також тексти, що продовжують традиції Є. Плужника, В. Сосюри, М. Бажана, А. Малишка і позначені щирим ліризмом у змалюванні важливих подій сучасності.

У модерністській літературі ХХ століття «розмикаються» межі жанру. Новаторство сучасної поеми полягає в її ліризації, а також у використанні в ній монтажу з послабленим архітектонічним зв'язком між окремими частинами твору, композиційної асоціативності, просторово-часової фрагментарності, незначної сюжетотвірної ролі фабули, сюжетної інтровертності, словесного полістилізму. На цій основі виникає жанрова модифікація поеми, у якій своєрідно синтезовано літературні роди (драматична поема), різновиди мистецтв – музику, живопис, кіно (поема-

симфонія, поема-мозаїка тощо), а також відбувається «руйнування» метанаративів минулого, що дає можливість по-новому оцінити минуле і сучасне.

У підрозділі 1.2 **«Діалектика традицій і новаторства в українській поемі шістдесятників»** простежується філософсько-культурологічний контекст шістдесятництва, у межах якого виникла і сформувалася творчість Івана Драча, досліджується зв'язок ліро-епосу митця з національними традиціями – поемною творчістю Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Кочерги та ін. Митці-шістдесятники органічно поєднували традиції та новаторські прийоми моделювання світу. Епічний елемент інколи починає переважати над ліричним, особливу роль у цьому відіграють принципи новелістичної структури (традиції В. Стефаника).

Жанр поеми у творчості поетів-шістдесятників відзначається багатством і розмаїтістю жанрових форм і їх модифікацій (драматичні поеми «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських» Ліни Костенко, «Соловейко-Сольвейг», «Зоря і смерть Пабло Неруди», «Дума про Вчителя» І. Драча; поема-балада «Скіфська одісея» Ліни Костенко; поема-притча «Поворотний круг» Б. Олійника тощо), ренесансно-життєствердним світобаченням, синтезом здобутків світової класики з фольклорними, літературними, культурними, мистецькими надбаннями свого народу. Взаємопроникнення традицій і новацій в ліро-епосі митців-шістдесятників виявилось і на рівні мови – у введенні абстрактної лексики та наукової термінології, а також в експериментуванні з ритмікою, метрикою, строфікою, в активізації, базованої на особливостях фольклорного віршування, тоніки. Митці вдавалися до драматизації ліро-епічної поеми, міжмистецької асоціативності, метафоричності, експресіоністської гіперболізації почуттів, емоційно-мислительної поліфонії, використання образів символічного коду (образ Прометея, Геракла, Фауста тощо), що засвідчує масштабність авторських узагальнень, психологічних спостережень і своєрідну монтажність художньої картини світу.

Отже, ліро-епосу шістдесятників властиві найважливіші ознаки, що притаманні модернізмові, – це надзвичайна увага до власне естетичних, художніх цінностей, рішуча вимога незаангажованості мистецтва, звільнення його від служіння позаестетичним потребам, а відтак і ствердження права митця творити за законами краси й художньої довершеності.

У другому розділі – **«Мистецтво моделювання часу і простору в поемах І. Драча»** – розкривається проблема часу й простору в поемах митця, значна увага зосереджується на метафоризації як визначальній суб'єктній формі авторської свідомості у поетичній творчості І. Драча.

Підрозділ 2.1 **«Хронотопний світ у поемах митця»** присвячено розгляді часопросторового континууму в ліро-епосі І. Драча.

Упродовж творчої еволюції поета спостерігаємо наскрізну домінанту: це, передусім, фабульна цілісність соціально-історичного хронотопу поем, яка складається із персонажних

мініатюр, що доповнюються, уточнюються, увиразнюються колажним принципом – довільним зіставленням автономних за змістом хронотопних фрагментів. У поетичному епосі письменник застосовує такі жанрові прийоми, як часові зміщення: пролепсиси (повернення в минуле) та аналепсиси (забігання в майбутнє), котрі розширюють семантичне поле поем, апробуючи модерністські нарративні прийоми відтворення світу. Майстерно оперуючи ними, автор моделює майбутнє героїв, за допомогою яких повніше окреслюються їх характери, минуле, сучасне і майбутнє.

Незвичайною є архітектоніка поем письменника, яка складається зі своєрідного метафоричного обрамлення та основної частини, в яку вставлені епізоди буття персонажів, що мають складну побудову різних часових відрізків. Так, основою структури драматичної поеми «Дума про Вчителя» є часовий і просторовий синтез. Потрійна експозиція («Слово до читача», «Слово до режисера», «Слово до редактора»), яка своєрідно обрамлює твір, підводить реципієнта до основних подій поеми, змальованих у десяти картинах з прологом та епілогом.

У поемі можна виявити декілька фабульних площин: дія в обрамленні; роздуми про долю В. Сухомлинського; дія в кабінеті Ученої Установи; зустріч з Бляхою-Мухом; дія в Павлицанській школі; Верховний Педагогічний Суд. Контрастно поєднуються локальні простори: рамковий простір – звернення до читача, режисера, редактора, і простір, у якому розкривається трагедія видатного педагога В. Сухомлинського. Отже, дія відбувається у реальному часі, що збігається з роками життя і діяльності героя твору, однак для створення цілісної картини поет вдається до ретроспекції та локального теперішнього хронотопу. Соціально-історичний хронотоп не твориться окремо, він хронологічно неупорядкований, виступає не як тло подій, а чинник, що структурує художній світ у цілісність.

Епічний і ліричний план поеми посилюють один одного, через що відкриваються нові поетичні можливості жанру. Так, в епічній площині поем І. Драча значно розширюються простір і час. Митець звертається до історії, творчо переосмислює сьогодення. Кожний факт є для поета відкритим у просторі та часі, предметом рефлексій.

У підрозділі 2.2 **«Суб'єктна організація авторської свідомості в ліро-епосі поета»** окреслено головні засади розвитку поемного мислення й ідейно-естетичні пошуки митця в жанрі поеми. У ній письменник, передовсім, оновив тематику, демонструючи авторську увагу до глобальних проблем людства, пов'язаних з НТР, співвідносячи їх з «вічними» темами. Здобутком автора є небувале суб'єктне розширення образної системи жанру поеми, постійні, наскрізні символи (сонце, озеро, соловейко, скрипка тощо). Поетичний епос І. Драча засвідчує мистецтво типізації та індивідуалізації, показ внутрішньої боротьби героя, роздвоєності особистості та її цілісності. Внаслідок цього поглибилась естетична концепція людини, її гуманістичний пафос.

Новацією в композиції ліро-епосу І. Драча є колажність, на сюжетну канву твору він накладає різні мотиви, що набувають форми асамбляжу. З цією метою наратор застосовує монологи персонажів (рольова гра, персонажна оповідь), використовує такі суб'єктні форми, як «я» – «ти», «я» – «ми». Стиль поета характеризується «різномузичністю», контрапунктом.

Творчим досягнення І. Драча є створення позитивного героя, своєрідної Людини Людства, яка втілює найкращі риси не тільки сучасників, а й видатних діячів минулого. Зображуючи у такий спосіб зв'язок історичних епох, автор наділяє своїх героїв монументальними рисами, продовжуючи традиції О. Довженка, М. Бажана, Ю. Яновського. Поет активно поєднує інтелектуальний і фольклорний підходи до змалювання позитивного героя (реальне і документальне, романтичне і міфічне, «космічне» і легендарне). Важливу роль відіграють традиції у творенні так званих «вічних образів», «відтінююча» функція яких щодо головних персонажів, по-перше, ґрунтується на знанні традицій світової культури, а по-друге, відбиває новаторський підхід до моделювання цих образів. Поетова Людина Людства – не абстрактно-колажна схема, а живий індивідуальний характер. І. Драч – майстер портретних деталей, у чому продовжує традиції М. Бажана, А. Малишка, П. Тичини, У. Уїтмена та ін.

Авторська свідомість поета продукується в позасуб'єктних формах (жанр, конфлікт, пафос, стиль). Суб'єктна організація поем митця характеризується посиленням фразеологічної точки зору, двородовими утвореннями, умовністю дії, використанням образів-символів, конфліктом ідей тощо.

У третьому розділі – **«Жанрова структура та різновиди поем Івана Драча»** – систематизується жанрова своєрідність поем І. Драча, з'ясовується поетикальна специфіка, характерні ідейно-естетичні домінанти поемної творчості митця, окреслюється проблематика ліро-епічних поем автора, досліджується жанрова природа та структура ліричних поем, описуються сюжетно-композиційні особливості поетичної драматургії.

У підрозділі 3.1 **«Наратив ліричних поем митця»** досліджено жанрово-стильові особливості та проблемні аспекти ліричних поем І. Драча. У ліричній поемі сюжет експлікується навколо ліричного героя, світу його почуттів, переживань, рефлексій, вчинків.

Ліричні поеми І. Драча («Смерть Шевченка», «Соната Прокоф'єва», «Сизий птах із гніздів'я Курбаса», «Дивна хроніка одного білого дня», «Поема для жіночого голосу», «Леонардо да Вінчі», «Ненаписана поема», «Шабля Богдана Хмельницького», «Віра, Надія і перша моя любов», «Свічка для патріарха») позначені безпосереднім відображенням внутрішнього стану, почуттів і переживань ліричного героя, спричинених суспільними настроями та життєвими обставинами. Ліричний спосіб зображення в поемах характеризується безпосередністю висловлення думок і почуттів героя. Художній наратив веде гомодієгетичний наратор чи персонаж.

Ліричним поемам І. Драча властиве накладання музичної гами на гнучку палітру мовних звуків, тональності. Митець, розвиваючи традиції своїх попередників – Лесі Українки, П. Тичини – звертається до жанру поеми-симфонії («Смерть Шевченка», «Соната Прокоф'єва», «Леонардо да Вінчі»). Вищою формою симфонічної асоціативності І. Драча є «видіння», побудовані на основі синкретичного мислення.

Так, у поемі-симфонії «Смерть Шевченка», в якій осягнено життя й досвід великого митця, наратор-усезнавець уводить у твір три марення героя, що зближує її композиційну структуру з музикою. Адже в музиці певні аспекти діяльності особи передаються через розкриття переживань та через відтворення емоційних станів. Для симфонії характерна співзвучність тонів, якими в поемі І. Драча є ірраціональні компоненти (марення, далекі голоси, голосіння матері-України) з реалістичними й сюрреалістичними ситуаціями й деталями, образами великої концентрації (три свічки, вишневий цвіт). Ліричний наратив поеми «Смерть Шевченка» представлений голосінням ліричного оповідача над долею Т. Шевченка. Тож симфонізм як принцип мислення, безперечно, найвиразніше виявляється в поемах І. Драча, побудованих за музичними канонами, де йому підпорядковані і композиція, і художні засоби, і навіть віршовий розмір («Соната Прокоф'єва», «Смерть Шевченка»). Він піднімається до логічного типу поетичної симфонії, композиція якої будується на засадах музично-композиційного поліфонізму, діалектично-узагальненого відображення дійсності у всіх її суперечностях, тобто до власне симфонізму («Леонардо да Вінчі»).

Для ліричних поем І. Драча характерна цілісність, підпорядкованість об'єктивній зовнішньо-фізичній або сюжетно-фабульній логіці, разом з тим і фрагментарність побудови, відвертість у розкритті власних переживань, драматизація чуттєвого сприйняття світу, симфонічність мислення, «музикування», домінування естетичних законів мистецтва.

Отже, в ліричних поемах І. Драч використовує складну суб'єктну форму, інтимізує ліричний наратив, викликаючи у читача довір'я до ліричного героя. У такий спосіб ліричні поеми І. Драча демонструють нові засоби змалювання фікційного (уявного, образного) світу, зосереджуючись на складній гамі переживань і почуттів людини. У наративі І. Драча основну структуротвірну функцію відіграють ліричні монологи як засіб самохарактеристики героя та прийом моделювання складної дійсності. Гомодієгетична наративна ситуація допомагає поетові багатогранно окреслити художню картину буття, показати щирість і безпосередність ліричного самовираження героя.

Підрозділ 3.2 «**Жанрова природа ліро-епічних поем**» присвячено вивченню жанрово-композиційної організації ліро-епічних поем І. Драча.

Багатогранність Драча-митця, його опоетизоване епічне мислення виявляється в ліро-епічних поемах («Ніж у Сонці», «Чорнобильська Мадонна»). У цих творах зберігається неповторний метафоричний стиль поета. Він виносить головну думку у назву твору, яка є всеосяжною

метафорою. Її зміст не розкривається безпосередньо, а «розшифровується» через низку метафоричних узагальнень, що являють собою образи твору, символи, алюзійні ланцюги та ремінісценції. Сюжет ліро-епічних поем І. Драча є не що інше, як поступове ускладнення метафори.

Ліро-епічні поеми І. Драча відзначаються драматичною напруженістю. Отже, вони певною мірою є близькими до поем драматичних. Так, у поемі «Ніж у Сонці» конфлікт «сонячного» гуманістичного, творчого і руйнівного, «мефістофельського» начал становить основний стрижень цього твору, саме тут сходяться точки перетину символічно-узагальненого і життєво-конкретного начал, що, з одного боку, роблять сонце втіленням моральних категорій краси, правди, самопожертви задля великої мети, а з другого – підносять реальні явища («Божевільна, Врубель і мед», «Похорон голови колгоспу») до філософських узагальнень. Своєрідним є жанрове осердя твору – «феєрична трагедія», що зближує ліро-епічну поему з драматичною, адже у творі віднаходимо безліч трагічних нот: загроза атомної війни – «ніж у сонці», однак ще злободенніше звучить трагедія українців ХХ століття: репресії, голодомор 1932 – 1933 рр., Друга світова війна.

Взірець технократичного суспільства, модельований письменником упродовж трьох десятиліть, вибудований остаточно у поемі-мозаїці «Чорнобильська Мадонна», в якій віднаходимо два основні центри образної системи: Зло Нищення – Чорнобиль і Добро Творення – Мадонна. Суспільство зухвалої технократії (з війнами і руйнуваннями, Чорнобилем) – у минулому. Попереду – суспільство Істини, Любові, у якому перемагають чистий розум й облагороджене Господом сумління, де «фізики» творять добробут, не забуваючи про екологію природи, а «лірики» свято бережуть загальнолюдські цінності, формуючи екологію душі. У цьому, на наш погляд, і полягає суть екологічного дискурсу І. Драча.

Отже, ліро-епічним поемам І. Драча притаманне значне розширення простору та часу, соціально-історичний хронотоп тут набуває масштабності, а розкриття переживань, почуттів, думок автора дає змогу поєднувати особисте й загальне, тимчасове і вічне, локально окреме і спільне, переводити конкретні проблеми в глобальні, що стосуються людства загалом. Позиція поета є суб'єктивною, але він не зосереджений на собі, загальне для нього важливіше, ніж особисте.

У підрозділі 3.3 «Новаторство поетичної драматургії поета» досліджується специфіка сюжету, образної системи, природа драматичного конфлікту в поемах І. Драча, особливості моделювання характерів та конструювання колізій. Особлива увага зосереджена на функціонуванні документального матеріалу й вимислу в поетичній драматургії митця.

Вагоме місце у творчості І. Драча посідають драматичні поеми («Дума про Вчителя», «Соловейко-Сольвейг», «Зоря і смерть Пабло Неруди»), а також ліро-драматична поема «На дні роси...» і поема для кіно «Числа», які синтезують художні принципи лірики і кінодраматургії й

становлять окрему сторінку творчості митця. У них вироблені і сформульовані автором ознаки жанру, які визначають його поетичну драматургію як своєрідне і помітне явище сучасної української літератури. Митець зумів органічно поєднати жанрові ознаки ліро-епічної поеми та жанрову матрицю драми.

Жанр драматичної поеми І. Драч суттєво модернізував: під його пером вона тяжіє до романтичної окриленості, наповнена символічними картинками та образами, філософськими узагальненнями. Спираючись на традиції своїх попередників (І. Франко, Леся Українка, І. Кочерга, О. Левада та ін.), поет запропонував свій жанровий різновид драматичної поеми. Митець посилює естетичні функції умовності, деформує часові та просторові параметри, зосереджує увагу на асоціативних зв'язках. Яскравим прикладом драматичної поеми І. Драча є «Соловейко-Сольвейг». Вона за жанром – відцентрована поема, в осерді якої – внутрішній світ скульптора Марини Турчин. Навколо неї експлікуються всі події у творі, однак кожна сцена розкриває нову картину людського буття середини ХХ століття, драматичні колізії життя дійових осіб. Сюжет поеми розгортається як ланцюг змальованих подій і як розвиток характерів, конфлікту, духовних шукань героїв. Особливу поетику твору увиразнює пафос піднесеного побутового життя персонажів. З цією метою І. Драч застосовує оптику то зовнішньої, то внутрішньої, то змінної фокалізації. Людські долі він зображує у своєрідному психологічному вимірі, висвітлюючи болісні рефлексії над сенсом життя героїв.

Своєрідність конфлікту в поемах І. Драча зумовлює бінарну цілісність широкого епічного полотна, що свідчить про фрагментарність композиції його драматичних поем. Особливість цієї поетики варто розглядати не лише в одній площині з колажністю як ознакою конфлікту ідей, а й в одному ракурсі з епізодичністю. Так, розділи драматичної поеми «Дума про Вчителя» – «Вчитель у НТР», «Зустріч з Бляхою-Мухою» та інші побудовані за всіма законами класичної новели. Згущена, стиснута концентрованість і напруженість дії, послідовність, завершеність наративу, теплий ліризм, безсумнівно, дають підстави вбачати традиції у створенні подібних психологічних образків у прозі В. Стефаника.

Драматичний вузол поеми «Дума про Вчителя» розгортає одвічну тему добра і зла, їх протистояння у різних площинах моделювання картини світу. Добро автор підносить до найвищого блага. Образ В. Сухомлинського – втілення доброти і людяності. Вчитель – взірець у боротьбі зі злом, несправедливістю. І. Драч наводить життєві історії, сповнені драматизму, які маркують онтологію буття. Часто причиною життєвої драми його героїв є неправильне, «потворне» виховання – виховання, що будувалось на різних доблестях, але не на засадах добра, справедливості, любові. Зміщуючи часові площини, автор примушує своїх персонажів спілкуватися з людьми інших епох, нерідко іншого світогляду, тим самим випробовуючи героя на міцність громадянських переконань, моральних критеріїв, гартуючи Людину Людства.

Показовою в драматургії І. Драча є поема «Зоря і смерть Пабло Неруди». У центрі конфлікту – образ видатного чилійського поета-антифашиста, лауреата Нобелівської премії Пабло Неруди. Художній час поеми торкається найважчих морально-психологічних та творчих моментів життя митця початку фашистського перевороту, часу громадянського вибору Неруди. Головною ідеєю твору є відповідальність митця за свій народ, вплив його на хід історичного процесу, на формування морально-етичних цінностей людства. Драматична поема «Зоря і смерть Пабло Неруди» насичена образами-символами, символічними концептами: двопалубний корабель, дзвін, метелики, свічки тощо, що виступають своєрідними паралелями з поезіями Пабло Неруди («Святкова пісня»), активними суб'єктивними формами вираження авторської свідомості, на які «працює» головна ідея твору. Їй властиві зміна емоційного темпоритму, чергування верлібрових вставок, зокрема в мові Чорного і Білого хорів, у прозовій мовній партії поета, що посилює смислове навантаження кожного речення, подрібнює його на монтажні відрізки, створюючи ситуаційний підтекст твору, очікування майбутнього слова-дії. Характерним для стилю митця є взаємодія у творі різnorodових ознак епосу, лірики, драми як суб'єктивних форм вираження авторської свідомості (в монологіях персонажів).

Дійові особи в «Зорі і смерті Пабло Неруди» являють собою не індивідуалізовані характери, а велетенські образи-узагальнення, персонажі-символи: «Поет – доля, а не професія»; «Капітан – професор секретної поліції, він же сеньйор Ареляно, або Той, що палить книжки (В арауканському карнавалі йому відповідає Маска-Смерть)»; «Ромео I – слідчий з твердими губами, чорний, жорстокий віртуоз (йому відповідає Маска-Кабан)»; «Ромео II – слідчий з м'якими губами, солодкий, улесливий, підлий (йому відповідає Маска-Гієна)»; «Ромео III – слідчий з веселим присвистом, який може не пройти практику (йому відповідає Маска-Кажан)», – кожен з яких поліфонічний за своєю природою, виписаний з великою художньою виразністю соціальний тип. Автор, звертаючись до обрядового фольклору, вдається до «карнавалізації», його маски-символи, маски-алегорії стають мотивом втрати свого «я». «Маски-персонажі» І. Драча відтворюють «карнавальне колесо»: обличчя – маска – обличчя. Новаторство митця полягає у колажності: в поемі монтуються спогади, вірші, ремінісценції з творів Пабло Неруди. Принцип колажу можемо трактувати як засіб, покликаний приспати пильність цензури (Величезне Вухо).

Потужним ліричним струменем вирізняється поема «На дні роси (*Внутрішній діалог з приводу випуску енциклопедії кібернетики*)», яку трактуємо як ліро-драматичну. У творі звучить потреба відбутися дійовим особам в духовній повнокровності, в синтезі технічних досягнень людства з культурними, мистецькими надбаннями свого народу.

Найвищим здобутком у поетичній драматургії митця є синтез мистецтва слова і кінематографа («Числа»), за допомогою яких автор досягає чіткої і розлогої зображальності, використовуючи колористичні ефекти – гру білого і чорного кольорів як символів позитивного і

негативного первнів у житті, швидко зміну місця і часу подій, зображення «крупним планом» і в перспективі, музичне «оформлення» твору.

Авторська модифікація драматичної поеми відзначається тісним зв'язком із культурно-історичною традицією, а також упровадженням художніх новацій, асоціативної будови сюжету, ліризму, таких рис, як метафоричність, умовність, символічність, пересікання різних часових площин, філософічність, що виявляється у виразно концептуальному ставленні до життя, людини й світу. У художньому світі драматичних поем ліричний наратор виступає суб'єктом мовлення, а ліричний герой – центральною постаттю. Особливо виразними є внутрішні монологи героїв, через які розкриваються онтологічні проблеми буття особистості. Жанровими чинниками тут виступають умовність дії, поліфункціональність символів, переплетення реальності з фантастикою, поетичні передмови, вставні епізоди, ремарки, риторичні і нериторичні монологи персонажів, афористичність вислову, широке залучення документального матеріалу, новелістична побудова окремих розділів, художнє моделювання наукових проблем.

Висновки репрезентують узагальнені результати дослідження.

Сучасний літературний процес відзначається багатством і різноманітністю жанрових форм, їх видів і підвидів. Відбувається повільний, але невпинний синтез, взаємопроникнення і взаємозбагачення всіх літературних родів і видів. Внаслідок цього і виникають нові модифікації основної форми, зумовлені, передусім, змінами у змісті, новим сприйняттям життя, його закономірностей і процесів. Зокрема, такі зміни спостерігаємо в розвитку жанру поеми – найпоширенішої і найдавнішої форми ліро-епосу. Поема як жанр пройшла значний шлях розвитку, змін та оновлень. Починаючи з XIX століття у жанрі поеми спостерігаються значні жанрові модифікації. Спочатку в українській літературі з'являється бурлескно-травестійна поема «Енеїда» І. Котляревського. Потім розвивається ліро-епічна поема, представлена кількома жанровими різновидами: романтична («Гайдаки» Т. Шевченка), реалістична («Катерина», «Наймичка» Т. Шевченка) та сатирична («Сон» Т. Шевченка). У другій половині XIX століття виникають історична («Грицько Сковорода» П. Куліша, «На Святоюрській горі» І. Франка), лірико-філософська («Герострат» В. Самійленка) поеми. Вагомий внесок у розвиток жанру української поеми зробив І. Франко, який створив блискучі зразки психологічно-філософської («Іван Вишенський») та філософської («Мойсей») поеми. Творцем драматичної поеми на початку XX століття стає Леся Українка («Одержима», «Бояриня» тощо).

У другій половині XX століття у творчості шістдесятників спостерігається тенденція до розширення жанрових меж поеми, виникають нові жанрові модифікації внаслідок міжродової та міжвидової дифузії. Новаторство сучасної поеми полягає в її ліризації, використанні у ній прийомів кіномонтажу, послабленні архітектонічного зв'язку між окремими частинами твору, композиційній асоціативності, просторово-часовій фрагментарності, незначній сюжетотвірній ролі

фабули, сюжетній інтровертності, кристалізації епічного змісту ліричними засобами художнього моделювання життєвих реалій, домінуванні ліричної експресії (замість описової розповіді), що творить відкриту концептуальність.

Багатством і різноманітністю жанрових форм та їх модифікацій вирізняється жанр поеми у творчості поетів-шістдесятників, зокрема І. Драча. Його поеми відзначаються оригінальною структурою, ускладненою окремими сегментами, котрі, монтажно поєднуючись спільним сюжетом та ідеєю, утворюють мікросценарій. У такий спосіб автор ніби унаочнює, «оживляє» події, виражаючи й своє ставлення до них. У поетичному доробку І. Драча часто віднаходимо поеми з напруженим драматизмом і ліризмом. Автор пройшов шлях по висхідній: від поезії ліричної і ліро-епічної до поезії драматичної. Жанрова палітра поем І. Драча досить різноманітна: ліро-епічні («Ніж у Сонці», «Чорнобильська Мадонна»), ліричні («Смерть Шевченка», «Соната Прокоф'єва», «Ейнштейніана», «Поема для жіночого голосу», «Леонардо да Вінчі», «Ненаписана поема», «Віра, Надія і перша моя любов», «Шабля Богдана Хмельницького», «Дивна хроніка одного білого дня», «Сизий птах із гніздов'я Курбаса»), ліро-драматичні («На дні роси...»), драматичні («Дума про Вчителя», «Соловейко-Сольвейг», «Зоря і смерть Пабло Неруди»), кінематографічні («Числа») поеми. Найбільш яскраво таланти І. Драча розкрився у драматичних поемах, де його новаторство засвідчує неординарний стиль, який визначається глибокою метафоричністю мислення.

У ліро-епосі митця яскраво відчутна діалектика традицій і новаторства: взаємозв'язок двох основних начал художнього освоєння світу – інтелектуального і фольклорного. Філософсько-історичне, соціально-психологічне осмислення дійсності, відкрита концептуальність, інтелектуалізм, багатоаспектна проблематика – найприкметніші ознаки поемної творчості митця. І. Драч звертається до осмислення переломних моментів історії України, екстраполюючи їх на проблеми сьогочасні.

Художній стиль І. Драча відзначається виразним інтелектуалізмом, філософічністю мислення, багатошаровою метафоричністю, яскраво національним характером, позицією духовного максималізму, екстатичністю, образною діалектичністю, конкретною зримістю. Суб'єктна організація поем митця характеризується посиленням фразеологічної точки зору, триродовими утвореннями: лірична драма, драматична лірика, ліричний епос.

Поемний дискурс І. Драча засвідчує глибоке усвідомлення ним великої історичної місії літератури, оскільки у своїх поемах митець якнайточніше виражає суть діалектики традицій і новаторства як головного рушія культурного прогресу. Це дає підстави констатувати сучасність і актуальність його ліро-епосу.

Основні положення дисертації викладені у таких публікаціях:

1. Бідованець Т. Драматична поема «Соловейко-Сольвейг» Івана Драча крізь призму аналітичної антропології / Тетяна Бідованець // Антропологія літератури: комунікація, мова, тілесність / [уклад. Папуша І. В.] // *Studia methodologica*. – Випуск 25. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 16-21.
2. Бідованець Т. Поетика драматичної поеми Івана Драча «Дума про Вчителя» / Тетяна Бідованець // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. д.ф.н., проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2009. – Вип. 26. – С. 35-48.
3. Бідованець Т. Моделювання образу Тараса Шевченка в поемах Івана Драча / Тетяна Бідованець // Шевченкознавчі студії: Збірник наукових праць / за ред. Я. В. Вільної. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2009. – Випуск 11. – С. 109-113.
4. Бідованець Т. Генеза та шляхи розвитку жанру поеми / Тетяна Бідованець // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2009. – Вип. 28. – С. 224-242.
5. Бідованець Т. Інтертекстуальне поле драматичної поеми «Соловейко-Сольвейг» Івана Драча / Тетяна Бідованець // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. д.ф.н., проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2011. – Вип. 31. – С. 205-215.
6. Бідованець Т. Естетична функція образів-символів у поемах Івана Драча / Тетяна Бідованець // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. д.ф.н., проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2011. – Вип. 32. – С. 119-123.
7. Скуратко Т. Ліричне начало драматичних поем Івана Драча / Тетяна Скуратко // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. д.ф.н., проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 34. – С. 149-159.
8. Скуратко Т. Конфлікт як головний драматичний компонент поем Івана Драча / Тетяна Скуратко // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. д.ф.н., проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 35. – С. 135-145.
9. Скуратко Т. Дискурс художньої взаємодії поезії і музики в поемах Івана Драча / Тетяна Скуратко // Збірник наукових праць з нагоди сімдесятип'ятиріччя доктора філологічних наук, професора, академіка Академії вищої школи України Романа Гром'яка / [упоряд. І. Папуша] // *Studia methodologica*. – Вип. 34. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2012. – С. 158-164.
10. Скуратко Т. Шевченківські традиції в художньому дискурсі поем Івана Драча / Тетяна Скуратко // Шевченкознавчі студії: Збірник наукових праць / за ред. Я. В. Вільної. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. – Випуск 16. – С. 258-265.

Додаткова публікація:

11. Бідованець Т. Образ Т. Шевченка у творчості Богдана Лепкого та Івана Драча / Тетяна Бідованець // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого: Матеріали міжнародної наукової конференції, Тернопіль, 2-3 листопада 2007 р. / за ред. М. Ткачука, Н. Білик. – Тернопіль: Рада, 2007. – С. 48-53.

АНОТАЦІЯ

Скуратко Т. М. Жанрова структура поем Івана Драча. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.01 – українська література. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2013.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню проблемно-тематичних і жанрово-стильових особливостей поем І. Драча. У роботі проаналізовано ідейно-естетичні пошуки поета в жанрі поеми, з'ясовано типологічну специфіку жанрової природи поем автора, їх значення в літературному процесі новітньої доби. У дослідженні простежено генезу та шляхи розвитку жанру поеми, проаналізовано художній дискурс поетичного епосу шістдесятників, окреслено філософсько-психологічне підґрунтя поемної творчості І. Драча, вивчено впливи літературних традицій (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, П. Тичина, М. Рильський, М. Бажан) на формування літературного світогляду та стилю митця. Поемна творчість І. Драча розглядається в контексті розвитку української поезії ХХ століття, зокрема сучасників поета (Б. Олійник, Ліна Костенко, М. Вінграновський, Д. Павличко).

Ключові слова: *драматична поема, жанр, ліризм, ліро-епічний наратив, метафоричність, поема, поетика, хронотоп, художній дискурс, шістдесятництво.*

АННОТАЦІЯ

Скуратко Т.Н. Жанровая структура поэм Ивана Драча. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.01 – украинская литература. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2013.

Диссертационная работа посвящена исследованию проблемно-тематических и жанрово-стилевых особенностей поэм И. Драча. В работе проанализированы идейно-эстетические искания поэта в жанре поэмы, определена типологическая специфика жанровой природы поэм автора, их значение в литературном процессе современной эпохи. Прослежены становление и пути развития жанра поэмы, проанализирован художественный дискурс поэтического эпоса шестидесятников,

очерчена філософсько-психологічна основа поемного дискурсу І. Драча, вивчено вплив літературних традицій (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, П. Тичина, М. Рильський, Н. Бажан) на формування літературного світогляду і стилю письменника. Поемне творчість І. Драча розглядається в контексті розвитку української поезії ХХ століття, в частині сучасників поета (Б. Олійник, Ліна Костенко, Н. Вінграновський, Д. Павличко).

Ключевые слова: *драматическая поэма, жанр, лиризм, лиро-эпический нарратив, метафоричность, поэма, поэтика, хронотон, художественный дискурс, шестидесятничество.*

ANNOTATION

Skuratko T.M. Genre structure of poems by Ivan Drach. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of philological sciences, speciality 10.01.01 – Ukrainian Literature. – Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University of Ternopil, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Ternopil, 2013.

The thesis presents a study of genre-stylistic peculiarities of the poems by Ivan Drach, poetic activity of which takes a significant place in historical literary process of the 60s of the XXth century. Ideological-aesthetic searches of the poet in the poem genre have been analyzed with the help of various literature science methods (hermeneutical, comparative, narratological, holistic analysis of literary text, comparative-historical, historical-typological, systematic-descriptive and descriptive) in the investigation and, as a result, there have been defined the typological specifics of the author's genre nature, their meaning in the literature process of new age. There have been traced the genesis and ways of poem genre development in the research. Artistic discourse of poetic epos of the shistdesatniki [generation of the 60s] has been analyzed and philosophical-psychological substratum of poem activity of Ivan Drach have been outlined. The influence of literature traditions (T. Shevchenko, I. Franko, Lesya Ukrainka, P. Tychna, M. Rylsky and M. Bazhan) on the forming of literature outlook and artist's style has also been studied there. Poem creative activity by Ivan Drach is viewed in the context of Ukrainian poetry development in the XXth century in particular in the context of his contemporaries (B. Oliynyk, Lina Kostenko, M. Vingranovskiy, D. Pavlychko). Special attention is paid to the evolution of the artistic thinking of the poet and genre originality of the poem and originality of the author's poem thinking.

Poem creative activity by Ivan Drach has been studied holistically and systemically for the first time in Ukrainian Literature Studies in this thesis. Historical and theoretical aspects of the discursive practice development of the artist's poems have been elucidated. The art of modeling of the time and space in poetic epic of Ivan Drach is disclosed. Poet's style unity in genre variations of poems is characterized. The novelty of Ivan Drach in creation of lyrical («Smert Shevchenka», «Sonata Prokofieva», «Einshteiniana», «Poema dla zhinocho gogolosu», «Leonardo da Vinchi», «Ne napisana poema», «Vira, Nadia i persha moja ljubov», «Shablya Bohdana Khmelnytskogo», «Dyvna chronika

odnogo bilogo dnia», «Syzy ptach is gnizdovya Kurbasa», «Svichka dla patriarcha»), lyrical-epical («Spraga», «Nizh u Sontsi», «Chornobilska Madonna»), dramatical («Duma pro Vchitela», «Soloveyko-Solveig», «Zorya i smert Pablo Nerudi») poems is outlined. Components of poet's genre conception have been found out comprehensively, aesthetic modus of poetic thinking of the poet has been elucidated.

Key words: *dramatical poem, genre, lyricism, lyrical-epical narrative, metaphorical nature, poem, poetics, chronotope, artistic discourse and shistdesyatnitsvo.*

Підписано до друку 20.02.2013

Формат 60x90/16 Папір офсетний.

Гарнітура академічна.

Умов. друк. арк. 0,9

Наклад 100 прим.

Зам. № 16

Редакційно-видавничий відділ

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

46004, м. Тернопіль, вул. Кривоноса, 2.